

Valinnanvapauspilottiin osallistuminen

196/21.210/2018

HL 24.04.2018 § 62

Hankkeen taustaa

Valinnanvapaudella tarkoitetaan asiakkaan oikeutta valita itse, mistä hän saa sosiaali- ja terveyspalveluja. Julkisesti rahoitettuja sosiaali- ja terveyspalveluja voisivat jatkossa tarjota asiakkaalle julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt ja säätiöt. Asiakasmaksut olisivat samat kaikilla palveluntarjoajilla. Valinnanvapauden laajentamisen tarkoituksena on lisätä asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia sekä parantaa palvelujen saatavuutta, laatua ja kustannusvaikuttavuutta. Sosiaali- ja terveyspalvelujen valinnanvapauden laajentamista kokeillaan palvelusetelikokeiluissa ja valinnanvapauspiloteissa. Parhaillaan käynnissä olevat palvelusetelikokeilut tuottavat tietoa uuden valinnanvapausmallin valmisteluun ja toimeenpanoon. Kokeiluissa noudatetaan nykyistä lainsäädäntöä. Valinnanvapauspilottit puolestaan toteutetaan osana uutta lainsäädäntöä.

(<http://alueuudistus.fi/soteuudistus/asiakkaan-valinnanvapaus>.)

Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaan valinnanvapauslainsäädäntöön liittyvää pilotointihanketta varten on valtion vuoden 2018 talousarviossa varattu 100 miljoonaa euroa. Eduskunta käsittelee maakunta- ja sote-uudistuksen lakeja keväällä 2018 ja sen on tarkoitus hyväksyä lait touko-kesäkuussa 2018. Valinnanvapauspilottit toteutetaan tämän jälkeen laajamittaisesti uuden valinnanvapausmallin mukaan 1.7.2018 alkaen. (STM; Hakuilmoitus, 2018.)

Rahoitus myönnetään sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluista tällä hetkellä vastaavien kuntien ja kuntayhtymien muodostaman yhteenliittymän valitsemalle taholle, joka toimii hankehallinnoijana. Hankehallinnoija jakaa pilotille myönnetyn avustuksen pilottiin osallistuvien kuntien ja kuntayhtymien kesken niiden kanssa tekemänsä hallinnointisopimuksen perusteella. (STM; Hakuilmoitus, 2018.)

Pilottiin osallistuvalla taholla ei edellytetä omarahoitusosuutta, sillä pilottien toteutumisen katsotaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen ja erityisesti siihen liittyvän asiakkaiden valinnanvapauden toimeenpanon kannalta erityisen merkittävää ja yhteiskunnallisella tasolla vaikuttavaa. Valtionavustusta voidaan käyttää pilottien hallinnointiin, tietojärjestelmiin ja pilotista johtuviin palvelujen tuottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Pilotteja on kolmenlaisia: suoran valinnan palvelujen pilottit (sote-keskus ja suunhoidon yksiköt), asiakassetelipilottit ja henkilökohtaisen budjetin pilottit (HB-pilottit). (STM; Hakuilmoitus, 2018.)

Lapin maakunnan pilotti

Lapin maakunnan sote-valmistelun sparraustyöryhmässä valmisteltiin hakemus koskien henkilökohtaisen budjetin pilotointia Lapin alueella. Hankkeen asiakaskohderyhminä ovat sote-palveluja tarvitsevat vammaispalvelujen asiakkaat mukaan lukien kehitysvammaiset sekä vanhuspalveluiden asiakkaat. Hakemus jätettiin Sosiaali- ja terveysministeriölle määräaikaan mennessä eli 15.3.2018.

Hankkeen tavoitteena on yksilökohtaisen palveluohjauksen kehittäminen ja henkilökohtaisen budjetin kokeilu. Pilottihanke kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään soveltuvaa henkilökohtaiseen budjettiin (HB) perustuvaa palvelujen järjestämisen toimintamallia vammais- ja vanhuspalveluissa. Malli vahvistaa asiakaslähtöistä ja osallistavaa työskentelykulttuuria, jossa asiakas on valtautettu asiantuntija myös palvelujen kehittämisessä. Malli tukee asiakkaan oman elämänpolun, osallisuuden ja sosiaalisen kansalaisuuden rakentumista.

Henkilökohtaisessa budjetissa (HB) asiakas voi itse määritellä, mitä ja miten haluaa järjestää omat palvelunsa, joihin asiakkaalla on eri lakien mukaan oikeus. Henkilökohtaisella budjetilla tarkoitetaan tarpeenarvioinnin avulla määriteltä rahsummaa, joka myönnetään henkilön käytettäväksi hoidon, hoivan tai apuvälineiden hankintaan. Asiakkaat voivat hankkia palvelut sieltä, mistä itse haluavat ja silloin, kun heidän omaan aikatauluun parhaiten sopii. He voivat myös valinnallaan vaikuttaa hoidon ja palveluiden sisältöön.

Hankkeen osapuolet ja aikataulu

Lapin maakunnassa pilotti- ja kokeilualueina toimivat Länsi-Pohjan kunnat (Kemi, Tornio, Keminmaa, Ylitornio, Tervola) sekä Rovaniemen kaupunki ja Kolpeneen palvelukeskuksen kuntayhtymä. Muut Lapin kunnat ovat mukana kehittämisen rakenteessa, jotta voivat ottaa kokeilujen aikana syntyneen toimintamallin käyttöönsä myöhemmin. Muiden Lapin kuntien mukaantulo varmistetaan seutukunnallisen rakenteen kautta, jossa joka seutukuntaan resurssoidaan kehittäjätyöntekijä koordinoimaan palveluohjausta ja siten myös HB:n toimintamallin käyttöönottoa. Kehittämiskumppaneita ovat eri palvelutuottajat ja tietojärjestelmätoimittaja (Vaana-palvelusetelijärjestelmä, joka on tällä hetkellä käytössä Lapissa asiakassetelijärjestelmänä) sekä jo käytössä oleva virtu. fi palveluportaali (kuvapuhelinpalvelut, reaaliaikainen chat-palvelu).

Pilottien on määrä alkaa syyskuun 2018 alussa, mikäli valinnanvapauslainsäädäntö hyväksytään ja vahvistetaan. Valtionrahoitusta pilotointiin voi saada vuoden 2019 loppuun, jonka jälkeen hallinnointi siirtyy maakunnalle. Valinnanvapauslain 85 a §:n mukaan maakunnan olisi otettava henkilökohtainen budjetti käyttöön 27 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimeistään 1. päivänä heinäkuuta 2020.

Hankkeen hallinnointi

Lapin maakunnan sote-valmistelun sparrausryhmässä sovittiin Lapin

pilottihankkeen hallinnoijaksi Rovaniemen kaupunki. Hankehallinnoijan tehtäviin kuuluu huolehtia hankkeen toteuttamisesta suunnitellun mukaisesti. Hallinnoija vastaa toteutumaraporttien ja maksatushakemusten tekemisestä sekä huolehtii tarvittavien selvitysten ja tietojen antamisesta valtionapuviranomaisille (STM ja Lounais-Suomen AVI) sekä muusta yhteydenpidosta valtionapuviranomaisiin. Hankehallinnoija vastaa myös valtionavustusselvityksen tekemisestä hankkeen päätyttyä.

Pilottiin osallistuvat kunnat ja kuntayhtymät tekevät pilotin toteuttamisesta hallinnointisopimuksen pilottia hallinnoivan tahon kanssa. Hallinnointisopimuksessa sovitaan muun muassa valtionavustuksen jakaantumisesta pilotin toteuttajien kesken. Pilottiin osallistuvilta kunnilta ja kuntayhtymiltä on pyydetty lisäksi osallistumiseen liittyvät päätökset asiasta viimeistään 15.4. ja lopullinen listaus lähetetään ministeriölle viimeistään 30.4.2018.

Pilotin menot ja rahoitus:

- Henkilöstömenot - 717 920 €
- Palvelujen ostot - 1 093 800 €
- Aineet, tarvikkeet ja tavarat - 47 800 €
- Vuokrat - 92 000 €
- Muut menot - 36 800 €
- Yhteensä - 1 988 320 €

Valtionavustusta haetaan kattamaan 100 % kustannuksia. Henkilöstörakennetta on suunniteltu mm. siten, että kaikille seutukunnille tulisi omia kehittäjätyöntekijöitä.

Lisätietoa <http://alueuudistus.fi/valinnanvapaus/pilotit>

Liitteenä 6, Henkilökohtaisen budjetin pilotti Lapissa (1.9.2018-31.12.2019)

Päätösehdotus (palvelualuejohtaja): Hyvinvointilautakunta päättää, että Kemijärven kaupunki osallistuu Henkilökohtainen budjetti Lapissa -hankkeeseen, mikäli valtionavustus pilotoinnille myönnetään.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi: Rovaniemen kaupunki, Tuulikki Louet-Lehtoniemi